

Contents	11
Wykaz najczęściej używanych skrótów	17
Wstęp	19
 Rozdział I	
EWOLUCJA POJMOWANIA BEZPIECZEŃSTWA W NAUCE O STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH	27
1. Ogólne rozumienie bezpieczeństwa	27
2. Typologie bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych	30
3. Tradycyjne pojmowanie bezpieczeństwa	32
3.1. Bezpieczeństwo narodowe	32
3.2. Bezpieczeństwo międzynarodowe	35
4. Czynniki ewolucji bezpieczeństwa państw i systemów międzynarodowych	36
4.1. Wpływ rewolucji naukowo-technicznej	36
4.2. Delegalizacja wojny napastniczej i międzynarodowa kontrola zbrojeń	37
4.3. Wzrost roli i znaczenia podmiotów pozarządowych	38
4.4. Wzrost współzależności międzynarodowych	38
5. Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa	40
5.1. Wymiar podmiotowy	40
5.2. Wymiar przedmiotowy	40
5.2.1. Wartości	40
5.2.2. Środki i metody polityki bezpieczeństwa	42
5.2.3. Poszerzanie przestrzennej wizji bezpieczeństwa państw	43
5.2.4. Badania nad bezpieczeństwem	44
5.3. Wymiar procesualny	46
5.3.1. Ewolucja sposobów umacniania bezpieczeństwa międzynarodowego	47
5.3.2. Współzależność interesów bezpieczeństwa współczesnych państw	51
5.3.3. Współzależność między bezpieczeństwem międzynarodowym a pokojem	52
6. Postulaty badawcze	55

Rozdział II

NOWE WYZWANIA DLA POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTW I INSTYTUCJI EUROPEJSKICH

59

1. Transformacja ładu politycznego w Europie i destabilizacja systemów politycznych byłych państw socjalistycznych	59
2. Dysproporcje ekonomiczne między państwami w warunkach przyspieszonej internacjonalizacji	66
3. Migracje międzynarodowe	71
4. Konkluzje	78

Rozdział III

NOWE ZAGROŻENIA DLA BEZPIECZEŃSTWA EUROPEJSKIEGO

79

1. Nacjonalizmy i konflikty etniczne	79
2. Zagrożenie militarne	87
2.1. Od konfrontacji do kontroli zbrojeń	87
2.2. Zbrojenia konwencjonalne	89
2.3. Handel bronią	92
2.4. Broń jądrowa i zagrożenie proliferacją	94
3. Transnarodowa przestępczość zorganizowana	97
4. Zagrożenia ekologiczne	104
4.1. Zanieczyszczenia powietrza	106
4.2. Zanieczyszczenia wód	108
4.3. Degradacja gleb	110
4.4. Składowanie odpadów	110
4.5. Degradacja środowiska w wyniku rozwoju urbanizacji i infrastruktury	112
4.6. Zagrożenie radioaktywne	112
5. Konkluzje	114

Rozdział IV

MECHANIZM EUROATLANTYCKI

116

1. Nowa koncepcja bezpieczeństwa NATO	116
1.1. Sojusz traci przeciwnika: od konfrontacji do współpracy ze Wschodem	117
1.2. Nowe postrzeganie zagrożeń	118
1.3. Nowa strategia Sojuszu	119
1.4. Rozszerzenie funkcji wojskowych NATO	121
1.5. Stanowisko NATO wobec koncepcji Europejskiej Tożsamości Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI)	122
1.6. Propozycje współpracy polityczno-wojskowej z krajami Europy Środkowej i Wschodniej	124

2. Ewolucja struktury euroatlantyckiego mechanizmu bezpieczeństwa	129
2.1. Mechanizm funkcjonowania Sojuszu Północnoatlantyckiego	129
2.1.1. Organy NATO	129
2.1.2. Siły zbrojne NATO	131
2.2. Mechanizm współpracy	132
2.2.1. Rada Współpracy Północnoatlantyckiej (NACC) i Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC)	132
2.2.2. Partnerstwo dla Pokoju	135
2.2.3. Stała Wspólna Rada NATO–Rosja	136
2.2.4. Dwustronne mechanizmy konsultacji i współpracy NATO–Ukraina	137
2.2.5. Śródziemnomorska Grupa Współpracy	138
2.2.6. Euroatlantyckie Centrum Koordynacji Działań w razie Katastrof	138
3. Funkcjonowanie euroatlantyckiego mechanizmu bezpieczeństwa	138
3.1. Transformacja wewnętrzna NATO	140
3.2. Stabilizowanie sytuacji w całej Europie	146
3.2.1. Udział w misjach pokojowych	146
3.2.2. Budowanie partnerskich stosunków z państwami Europy Środkowej i Wschodniej oraz rozszerzanie NATO	152
4. Konkluzje	162

Rozdział V

MECHANIZM ZACHODNIOEUROPEJSKI 163

1. Ewolucja koncepcji Europejskiej Tożsamości Bezpieczeństwa i Obrony	163
1.1. Geneza koncepcji ESDI	163
1.1.1. Punkt wyjścia	163
1.1.2. Przesłanki koncepcji ESDI	164
1.1.3. Definiowanie ESDI	165
1.2. Rozwój koncepcji ESDI	170
1.2.1. Misje pokojowe (Zadania petersberskie)	170
1.2.2. Wzmacnianie obrony Europy Zachodniej	172
1.2.2.1. Budowanie zdolności operacyjnej UZE	173
1.2.2.2. Europejskie odstraszenie jądrowe	176
1.2.2.3. Współpraca w dziedzinie uzbrojenia	179
1.2.2.4. Kontrola zbrojeń i rozbrojenie	181
1.2.3. Śródziemnomorski wymiar bezpieczeństwa Europy Zachodniej	182
1.2.4. Propozycje polityki wschodniej	183
2. Ewolucja struktury zachodnioeuropejskiego mechanizmu bezpieczeństwa	187
2.1. Mechanizm funkcjonowania Unii Zachodnioeuropejskiej	187
2.1.1. Organy UZE	187
2.1.2. Siły zbrojne UZE	190

2.2. Mechanizm Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej	193
2.3. Mechanizm współpracy	195
2.3.1. Forum Transatlantyckie	195
2.3.2. Grupa Śródziemnomorska	196
2.3.3. Forum Konsultacyjne i „partnerstwo stowarzyszone”	196
2.3.4. Rady Stowarzyszenia	197
3. Funkcjonowanie zachodnioeuropejskiego mechanizmu bezpieczeństwa ...	198
3.1. Budowanie ESDI	198
3.2. Stabilizowanie sytuacji międzynarodowej	202
3.2.1. Przygotowania do prowadzenia misji petersberskich	202
3.2.2. Operacje pokojowe	204
3.2.2.1. Operacja w Zatoce Perskiej	204
3.2.2.2. Operacja na Adriatyku	205
3.2.2.3. Operacja dunajska	205
3.2.2.4. Kontyngent policyjny w Mostarze	205
3.2.2.5. Wielonarodowa Doradcza Jednostka Policyjna w Albanii	206
3.2.3. Polityka w basenie Morza Śródziemnego	206
3.2.4. Polityka wschodnia	208
4. Konkluzje	213

Rozdział VI

MECHANIZM WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW 215

1. Koncepcja bezpieczeństwa WNP	216
2. Struktura mechanizmu bezpieczeństwa WNP	223
3. Funkcjonowanie mechanizmu bezpieczeństwa WNP	225
4. Konkluzje	233

Rozdział VII

MECHANIZMY WSPÓŁPRACY SUBREGIONALNEJ 235

1. Koncepcja współpracy subregionalnej na rzecz bezpieczeństwa	235
1.1. Przesłanki współpracy subregionalnej	235
1.2. Program wielopłaszczyznowej i wielopoziomowej współpracy na rzecz bezpieczeństwa	239
1.3. Projekcja roli ugrupowań subregionalnych w procesie umacniania bezpieczeństwa europejskiego	244
2. Ugrupowania subregionalne	248
2.1. Grupa Wyszehradzka	248
2.2. Inicjatywa Środkowoeuropejska	249
2.3. Współpraca nordycka: Rada Nordycka i Nordycka Rada Ministrów ..	250
2.4. Rada Bałtycka	252
2.5. Rada Państw Morza Bałtyckiego	252
2.6. Euroarktyczny Region Morza Barentsa	253
2.7. Rada Arktyczna	255
2.8. Czarnomorska Współpraca Gospodarcza	257

3. Funkcjonowanie współpracy subregionalnej na rzecz bezpieczeństwa	258
3.1. Więzy wymiany informacji w sprawach bieżących i prowadzenia konsultacji politycznych	259
3.2. Więzy współpracy sektorowej na rzecz bezpieczeństwa w subregionach	263
3.3. Więzy wspólnych inicjatyw i wystąpień wobec organizacji międzynarodowych	269
4. Konkluzje	275

Rozdział VIII

MECHANIZM PANEUROPEJSKI	277
1. Ewolucja koncepcji bezpieczeństwa KBWE/OBWE	277
1.1. Dorobek koncepcyjny KBWE z lat 1973–1989	277
1.2. Wizja wszechstronnego i kooperatywnego bezpieczeństwa niepodzielonej Europy	282
1.3. Dyskusja na temat modelu bezpieczeństwa europejskiego w XXI wieku	287
2. Struktura procesu paneuropejskiego (w ujęciu retrospektywnym)	290
2.1. Wymiary procesu paneuropejskiego	291
2.2. Mechanizm antykryzysowy	294
2.3. Mechanizm nadzoru przestrzegania przyjętych postanowień	297
2.4. Organy OBWE	298
2.5. Procedura podejmowania decyzji	304
2.6. Kwestia podmiotowości międzynarodowej OBWE	306
3. Funkcjonowanie paneuropejskiego mechanizmu bezpieczeństwa	309
3.1. Wytaczanie kierunku przemian	309
3.1.1. Podnoszenie standardu norm i zachowań międzynarodowych . .	309
3.1.2. Upowszechnianie wartości demokratycznych	312
3.2. Stabilizowanie ładu pokojowego w strefie OBWE	315
3.2.1. Dyplomacja prewencyjna i rozwiązywanie kryzysów	315
3.2.2. Stabilizowanie ładu wojskowego	323
4. Konkluzje	325

Rozdział IX

TENDENCJE OGÓLNE I DYNAMIKA INSTYTUCJONALIZACJI BEZPIECZEŃSTWA EUROPEJSKIEGO W LATACH DZIEWIĘDZIESIĄTYCH	327
1. Nowa koncepcja bezpieczeństwa europejskiego	327
1.1. Adekwatność postrzegania wyzwań i zagrożeń	327
1.2. Koncepcja wszechstronnego i kooperatywnego bezpieczeństwa	328
1.3. Projekcja ewolucji instytucjonalizacji bezpieczeństwa europejskiego	330
2. Budowanie systemu komplementarnych instytucji bezpieczeństwa	331
2.1. Adaptacja istniejących instytucji do podejmowania nowych wyzwań i eliminowania zagrożeń	332
2.2. Tworzenie nowych instytucji	337

2.3. Pluralizm instytucji bezpieczeństwa	338
2.4. Budowanie nowego ładu europejskiego na podstawie wartości i instytucji zachodnich	339
3. Umacnianie bezpieczeństwa w regionie euroatlantyckim	340
3.1. Stabilizowanie sytuacji międzynarodowej	340
3.2. Asymetria gwarancji bezpieczeństwa w regionie i kształtowanie nowej równowagi partnerskiej	342
4. Nowa instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego jako proces o zmiennej intensywności i dynamice	347
Zakończenie	352
Bibliografia	355